

МИСТЕЦТВО ПЕРЕМАГАТИ БУЛІНГ: від ідеї до історії успіху

ПЕРЕДМОВА

Полтавська обласна молодіжна громадська організація «Твій Світ» працює у напрямку протидії і запобігання булінгу з 2015 року.

За цей час нам вдалося імплементувати ряд локальних ініціатив і масштабних амбітних проєктів. Результати нашої роботи увійшли до каталогу кращих практик молодіжної роботи 2018 року організованого Міністерством молоді та спорту України спільно з Програмою розвитку ООН в Україні. У 2019 році активні учасники ініціативи були запрошені до роботи Міжвідомчої комісії з питань охорони дитинства Міністерства соціальної політики України, що відбувалося за підтримки представництва Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ в Україні і було присвячене дітям і молоді та за безпосередньої їх участі у прийнятті управлінських рішень стосовно дітей. Цей проєкт імплементовано у Полтавській, Київській та Чернігівській областях. Протягом року фахівці та залучені тренери – експерти проєкту працювали над упровадженням інтерактивної методики форум-театру в учнівських колективах. Разом з психологами шкільні лідери проходили навчання та здобували знання з прав людини, громадянські навички і вміння, опановували навички з проєктного менеджменту. У нашій роботі ми намагаємося застосовувати принципи залучення до участі та комплексний підхід, де ключову роль відіграють молодіжні лідери.

Наш проєкт - це шлях від створення ситуації успіху до кращих практик, шлях від ідеї до історії успіху. Підтримку проєкту надав Фонд сприяння демократії Посольства США в Україні.

Друзі, досвід реалізації цього проєкту ще раз підтверджує - доля нашої родини, громади та країни у наших руках.

Будьте справжніми, вірте у власні сили, створюйте нові можливості – і хай вам щастить!

Олександр Чепур,

Керівник проєктів і програм, ГО «Твій Світ»

Амбасадори протидії булінгу

Наш проєкт «Мистецтво перемагати булінг: форум – театр для служб шкільних омбудсменів на протидію булінгу в навчальних закладах малих міст України» ми спрямували на запобігання проявів булінгу, шляхом упровадження інтерактивної методики форум – театру в учнівських колективах малих міст Полтавської, Київської та Чернігівської областей.

Географія проєкту

Результати проєкту

Принципи залучення молоді, як фактор успіху проєкту.

80 підлітків від 13 до 16 років з міст Бориспіль, Кременчук, Ніжин, Пирятин отримали базові знання про явище булінгу, сформували навички ненасильницьких методів розв'язання конфліктів і дій в ситуації булінгу.

Це був позитивний досвід для мене. Моє ставлення до проблеми булінгу змінилося, я зрозуміла наскільки ця проблема актуальна. Тренери проєкту допомогли мені отримати знання і навички, що робити, коли бачиш булінг або це стається з тобою. Я в першу чергу звернуся за підтримкою до дорослих і буду протидіяти цьому явищу.

Дарія Калинюк, членкиня ГО «Асоціація учнівського самоврядування», м. Бориспіль.

Під час проєкту я навчилася правильно реагувати на ситуації булінгу. Ще я навчилася правильному плануванню. Тренінг покращив мої лідерські навички. Ми обов'язково повторимо цей проєкт наступного року, але вже у більших масштабах.

**Наталія Морозова, курсантка
Кременчуцького льотного коледжу ХНУВС.**

Тренінги для працівників освіти

38 працівників освіти отримали знання щодо дій різних суб'єктів у випадку булінгу, навички виявлення булінгу та вчасного реагування.

Дуже сподобався тренінг. Використовуватиму отримані навички у практичній діяльності вчителя.

Дуже важливо, щоб тема булінгу і дієвих механізмів протидії шкільному цькуванню звучала частіше. Сьогодні ми стаємо свідками того, як рівень кібербулінгу поширюється через наслідки пандемії коронавірусу. А ще ми навчилися створювати проекти соціальної дії. Для нашої громади – це можливість впливати на вирішення локальних проблем. Іщенко Альона, вчитель основ здоров'я, Гірська ЗОШ I-III ст., Бориспільський район, Київська обл.

Локальні ініціативи з протидії булінгу

Розроблено і втілено 15 низових ініціатив з протидії і запобіганню булінгу. Більше 800 учасників віком від 11 до 16 років взяли участь у реалізації локальних ініціатив з протидії булінгу.

- Бориспіль

Розроблено та впроваджено 6 локальних ініціатив, з них найуспішніше:

1. Проєкт «Стоп булінг молодших школярів» - проведення «кіл» для молодших школярів; демонстрація та обговорення мультфільмів; проведення ігор та квестів; бесіди.

2. Проєкт «Школа без булінгу» - проведення тренінгів; конкурсу малюнків; встановлення боксу анонімної допомоги; консультації від шкільних психологів.

3. Проєкт «Without булінг» - танець – постановка на тему протидії булінгу; форум – театр для середніх і старших класів; акція для молодшої школи.

4. Проєкт «Family: Stop булінг» - вечір для батьків; поширення інформації через соціальні мережі; проведення тренінгів, лекцій; проведення тематичних вечорів.

- Пирятин

Розроблено та впроваджено 4 локальні ініціативи, з них найуспішніше:

1. Проєкт «Молодь проти булінгу» - проведення розважальних ігор,

перегляд і обговорення мультфільмів серед учнів 1- 4 класів; інсценізації казок або творів серед учнів 5-8 класів; заняття (в тому числі онлайн) з елементами тренінгу, акції, флешмоби.

2. Проєкт «Не вдавай, що не бачиш» - інформаційні заходи з метою попередження булінгу (кібербулінгу) серед учнів молодших класів; підвищення поінформованості учнів про послуги підтримки та алгоритм дій для жертв булінгу.

3. Проєкт «Стоп булінг дітей» - заходи інформування, онлайн/офлайн навчання, флешмоби, акції з метою актуалізації проблеми шкільного цькування, в тому числі кібербулінгу.

- Ніжин

Розроблено та впроваджено 5 локальних ініціатив, з них найуспішніше:

1. Проєкт «Інформаційна кампанія проти булінгу» - проведення інформування серед старшокласників про булінг, різницю між булінгом і конфліктом, його наслідки та шляхи протидії.

2. Проєкт «Булінг: побачити, зрозуміти, підтримати» - інформування батьків про явище булінгу та як діяти батькам у випадках булінгу.

Вражень дуже багато. Я не очікував такий результат. Ми дізналися що таке булінг, його ознаки та наслідки. Позналилися з новими людьми. У нас була нагода продемонструвати отримані знання і навички у ділі. Разом з менторами ми розповідали своїм одноліткам про булінг, проводили тренінги і акції. Дуже дякую усім, хто мене підтримав і допоміг.

Артур Карпенко, голова Учнівського самоврядування Ніжинського обласного педагогічного ліцею, м. Ніжин.

Робота з батьківською аудиторією

65 представників батьківських спільнот взяли участь у освітніх квестах на тему протидії булінгу та отримали знання про булінг, його ознаки і наслідки, сформували навички як діяти батькам кривдника та як діяти батькам жертви цькування.

Цей проєкт показав усім, що школярі, об'єднані спільною метою, готові ламати гори, а якщо діти спромоглися на створення такого проєкту, то що створимо ми, батьки, якщо будемо об'єднані спільними цінностями. Булінг – це дуже негативне явище, яке впливає на все суспільство, але з ним можливо боротися!

Валентина Крагель, представниця батьківської спільноти Пирятинської громади, керівниця ГО «Агенція розвитку Пирятинщини».

Застосування механізму міжсекторного соціального партнерства

Ще одним чинником, що визначив успішність проєкту, стало застосування механізму міжсекторного соціального партнерства. Було встановлено партнерські взаємовідносини з: бібліотеками, громадськими організаціями, навчальними закладами, молодіжними центрами, органами внутрішніх справ центрами надання безоплатної правової допомоги.

Рівень залучення підлітків до булінгу є високим. На такі тенденції вплинув і карантин. Під час пандемії COVID -19 зростає кількість проявів «кібербулінгу», а от заходів реагування недостатньо. Тому, у нашій громаді ми вирішили створювати місцеві колаборації з представниками різних зацікавлених сторін щоб протистояти булінгу разом.

Жанна Кручиніна, директорка Бориспільської міської центральної бібліотечної системи.

Ефективна комунікаційна стратегія, як чинник успіху проєкту

Важливим чинником, що визначив успішність результатів проєкту, була комунікаційна стратегія. За період реалізації проєкту:

- Більше 50 публікацій у друкованих ЗМІ та Інтернет ресурсах.
- Понад 100 згадок про проєкт у соціальній мережі Фейсбук.
- Більше 500 вподобань за де-якими публікаціями.
- Більше 20 поширень за де-якими дописами.

Продукти проєкту:

2000 екземплярів буклету з інформацією про явище булінгу, його причини та наслідки, а також стратегією дій у ситуації булінгу, створено та поширено серед цільових груп проєкту.

2000 екземплярів poradnika для батьків «Булінг: побачити, зрозуміти, допомогти, протистояти» з інформацією про сутність булінгу, його ознаки, наслідки та порадами як діяти батькам кривдника та як діяти батькам жертви цькування, створено та поширено серед учасників проєкту.

Професійна команда, як фактор успіху проєкту

6 професійних тренерів - експертів, фасилітаторів та менеджерів працювали протягом року над реалізацією проєкту.

Проблема булінгу в Україні має досить загрозливий характер. Особливо актуальною є проблема шкільного цькування для малих міст, де булінг стає заміною змістовним розвагам, саморозвитку і самоствердженню для сучасного підлітка. Протягом року команда фахівців та тренерів- експертів проєкту працювала над імплементацією кращих практик залучення молоді до протидії булінгу в Київській, Полтавській та Чернігівській областях.

Чепур Олександр - координатор проєкту, голова громадської організації «Твій Світ», фасилітатор, практичний психолог в закладах освіти, тренер, сертифікований ТОР фасилітатор.

Практики протидії булінгу, які були представлені учасникам ґрунтуються на безпосередній участі підлітків і молоді у прийнятті рішень. У проєкті ми успішно застосували принципи позитивного молодіжного розвитку, де молодь розглядається не як проблема, яку треба вирішувати, а як цінний потенціал, який необхідно розвивати, створюючи необхідні для цього умови.

Пода Юлія - адміністраторка проєкту, фасилітаторка програми Британської Ради в Україні «Активні громадяни», психологиня.

У нашій роботі ми намагалися застосувати принципи залучення до участі та комплексний підхід до вирішення проблеми булінгу. Коли ключову роль у вашому проєкті відіграють його учасники - це призводить до успішних кейсів.

Вічкань Ірина - тренерка проєкту, фахівчиня із соціальної роботи Черкаського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, магістерка з соціальної педагогіки, тренерка.

Учасники не тільки вивчали явище булінгу, його причини та наслідки, Ми змогли вираховувати сподівання молоді від участі у цьому проєкті та допомогти у якості менторів реалізувати свої ідеї з протидії булінгу.

Матвійчук Марина - тренерка проєкту, викладачка кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, тренерка, медіаторка.

Під час карантину діти проводять багато часу в мережі, тож зараз вони особливо потребують проінформованості щодо кібербезпеки. На наших тренінгах учасники чують інформацію про кібербулінг та згуртовуються щоб разом протистояти знущанням в мережі. Адже бути медіаграмотним - це «маст-хев» сучасного українця.

Бурім Олена - тренерка проекту, медіапедагог, сертифікована тренерка з медіаграмотності (DW Akademie (Німеччина), Академія Української Преси); має досвід проведення тренінгів з медійної грамотності та інструментів медіаграмотності під час інфомедії.

У своїй роботі з учасниками тренінгів я часто використовую педагогічну технологію "Створення ситуації успіху", в основі якої лежить особистісно орієнтований підхід до процесу навчання та виховання. На мою думку, запорукою успіху проекту, в якому я працювала, стало критичне мислення та бажання команди передати учасникам прагнення до індивідуального розвитку і самовдосконалення, як вимоги сучасного життя.

Ірина Цеба - тренерка проекту, медіапсихолог, сертифікована тренерка з медіаграмотності (DW Akademie (Німеччина), Академія Української Преси); досвід проведення тренінгів з медійної грамотності та кібербезпеки.

Дорогі читачі!

Це – книга історій успіху проєкту «Мистецтво перемагати булінг», над яким наполегливо працювали учасники з трьох областей України – Київської, Полтавської та Чернігівської, а також цілий ряд експертів у соціальній та освітній галузях.

Сьогодні проблема булінгу в Україні має досить загрозливий характер. 67% дітей у віці 11- 17 років були жертвою, учасником або свідком цькування протягом останніх трьох місяців. Як і будь яка інша проблема вона потребує комплексного вирішення.

Втілення проєктів, які ґрунтуються на принципі залучення молоді, де усі рішення приймаються за ініціативи молоді та безпосередньої її участі у реалізації заходів, допомагають учасникам ставати впевненими та вірити у власні сили, набувати досвіду та компетенцій, які супроводжуватимуть їх протягом усього життя.

Такі проєкти розвивають і громадянські компетенції учнів. Вони отримують нові знання з питань протидії та запобігання шкільному цькуванню, їх ставлення до питання булінгу змінюється, зміни відбуваються і у поведінці учасників. Протягом усіх етапів учасники вчать плануванню, тайм-менеджменту та проєктному дизайну, застосовують інтерактивні методи навчання. Наш проєкт має свою історію. Він базується на попередніх практиках та передбачає передачу накопиченого досвіду. Він пронизаний величезною повагою до дитини і її індивідуальності.

Ми вдячні усім партнерам проєкту - бібліотекам, громадським організаціям, навчальним закладам, молодіжним центрам, органам внутрішніх справ та центрам надання безоплатної правової допомоги за наполегливість, а батькам, вчителям та вихователям за підтримку і віру у наших дітей та підтримку нашого проєкту.

Бажаємо успіхів і натхнення усім, хто тримає цей збірник у руках. Нехай приклади успішних кроків до творення країни, в якій хочеться жити, спонукають творити нові сенси для людей навколо.

Команда проєкту «Мистецтво перемагати булінг»

Брошуру створено у рамках проєкту «Мистецтво перемагати булінг: форум – театр для служб шкільних омбудсменів на протидію булінгу в навчальних закладах малих міст України».
Проект здійснюється за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні.
Погляди авторів не обов'язково збігаються з офіційною позицією уряду США.

Ви також можете долучитися – своїм часом, експертизою, грошовим внеском чи навіть розповсюдженням інформації у соцмережах. Долучитися, написати нам, дізнатися більше – скануйте та переходьте за посиланням.

Автор – укладач: Олександр Чепур Олександр
Дизайн і макетування: Сергій Шумик
Ілюстрації - www.freerik.com
Технічний редактор: Лілія Некрасова
Виготовник і постачальник: ФОП Шевчук А.
Тираж: 1000 екз.
Замовлення № 001

Полтавська обласна молодіжна
громадська організація «Твій Світ»

37500, м. Лубни,
вул. Щелканова, 9. к.51
+38(095)611-90-36
e-mail: tviisvit@gmail.com
www.facebook.com/tviisvit